

Sygn. akt IV U 411/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2015 roku

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Alicja Kowalska-Kulik

Protokolant: sekr. sąd. Ewa Rusnarczyk

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2015 roku w Nowym Sączu

na rozprawie

odwołania S. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N.

z dnia 6 marca 2015 roku znak: (...)

w sprawie S. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.

o wysokość kapitału początkowego

oddala odwołanie

Sygn. akt IV U 411/15

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 10 listopada 2015 roku

Decyzją z dnia 6 marca 2015 roku znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 25 lutego 2015 roku o doliczenie stażu pracy, odmówił S. P. ponownego ustalenia wartości kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 roku, ponieważ przedłożone dowody nie powodują zmiany wartości kapitału początkowego. W ocenie organu rentowego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1440 j.t.) okres z tytułu niewykorzystanych urlopów wypoczynkowych oraz dni wolnych od pracy po zakończeniu zatrudnienia na budowie eksportowej tj. od dnia 2 listopada 1983 roku do dnia 19 lutego 1984 roku nie jest okresem składkowym ani nieskładkowym.

Od powyższej decyzji odwołał się S. P., który zarzucił, iż zgodnie z instrukcją wyjazdową za okres pracy pracownik zachowuje prawo do urlopu wypoczynkowego w wymiarze i według zasad obowiązujących w kraju. Zdaniem odwołującego wolne dni mogły być wykorzystane w kraju po zakończeniu pracy na budowie lub łącznie z urlopem wypoczynkowym. Do odwołania S. P. dołączył zaświadczenie o pracy na budowie eksportowej w L. z dnia 7 listopada 1983 roku, w którym pracodawca poświadczył, że zakończył pracę w L. z dniem 1 listopada 1983 r., a należny nie wykorzystany urlop w ilości 26 dni oraz 50 dni wolnych z tytułu różnicy pracy w L. pozostają do wykorzystania w kraju. Zaznaczył, iż za okres urlopu wypoczynkowego jak i za dni wolne od pracy nie otrzymał ekwiwalentu.

Bezspornym w sprawie jest, iż: decyzją z dnia 19 sierpnia 2014 roku znak: (...), ZUS ustalił S. P. kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku w kwocie 143 415,80 zł. Do ustalenia kapitału początkowego ZUS nie uwzględnił m.in. okresu od dnia 4 listopada 1981 roku do dnia 19 lutego 1984 roku, gdyż w tym okresie odwołujący przebywał na urlopie bezpłatnym. Po złożeniu dodatkowych dokumentów ZUS decyzją z dnia 8 października 2014 r. uwzględnił jako składkowy okres od 4 listopada 1981 roku do dnia 1 listopada 1983 roku, natomiast nadal nie uwzględnił okresu od 2 listopada 1983 r. do 19 lutego 1984 r. (z uwagi na to, iż nie jest to okres składkowy ani nieskładkowy). W dniu 25 lutego 2015 roku odwołujący złożył wniosek o ponowne obliczenie kapitału początkowego i uwzględnienie okresu od dnia 2 listopada 1983 roku do dnia 19 lutego 1984 roku, przedkładając dodatkową dokumentację.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W okresie od dnia 6 maja 1974 roku do dnia 30 września 1992 roku odwołujący S. P. zatrudniony był w pełnym wymiarze czasu pracy w Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) w Z. na stanowisku majster do spraw eksploatacji, zastępca kierownika i kierownik (...) ds. (...) W okresie od dnia 4 listopada 1981 roku do dnia 19 lutego 1984 roku odwołujący korzystał z urlopu bezpłatnego w macierzystym zakładzie pracy w związku z podjęciem pracy na budowie eksportowej w L. w okresie od dnia 4 listopada 1981 roku do dnia 1 listopada 1983 roku. Należy urlop wypoczynkowy za 1983 rok w ilości 26 dni oraz 50 dni wolnych z tytułu różnicy czasu pracy w L. wykorzystywał w Polsce począwszy od dnia 2 listopada 1983 roku do 19 lutego 1984 r. (pracę podjął w (...) w dniu 20 lutego 1994 r.). Odwołujący otrzymał ekwiwalent za 49 dni nie udzielonego w czasie zatrudnienia za granicą czasu wolnego.

(**dowód:** zaświadczenie z dnia 7 listopada 1983 roku k. 3 akt, świadectwo pracy z dnia 28 maja 1998 roku k. 10 akt ZUS, akta osobowe w załączeniu, częściowo zeznania S. P. – płyta z nagraniem od 00:04:02)

Stan faktyczny w niniejszej sprawie Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy oraz aktach osobowych, której wiarygodności i mocy dowodowej żadna ze stron nie kwestionowała w toku postępowania. Za wiarygodne uznano również zeznania S. P. za wyjątkiem fragmentu o nie wypłaceniu ekwiwalentu za nie udzielony w czasie zatrudnienia za granicą czas wolny, ponieważ w aktach osobowych znajduje się pismo jednostki kierującej odwołującego do pracy za granicą, tj. Centrali Handlu Zagranicznego Budownictwa (...) Oddziału w R. z dnia 3 listopada 1983 r. o wypłaceniu S. P. ekwiwalentu za 49 dni nie udzielonego w okresie zatrudnienia za granicą czasu wolnego

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Istotą sporu było ustalenie czy ZUS zasadnie odmówił S. P. ponownego ustalenia wartości kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 roku z uwzględnieniem okresu z tytułu niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego oraz dni wolnych od pracy po zakończeniu zatrudnienia na budowie eksportowej od 2 listopada 1983 r. do 19 lutego 1984 r. – jako okresu składkowego.

W spornej kwestii zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem, które to przepisy obowiązywały w okresie wykonywania przez odwołującego się pracy na kontrakcie eksportowym. Zgodnie z § 4 ust. 1 (w brzmieniu tekstu jednolitego z 1990 r. nr 44, poz. 259), macierzysty zakład pracy udzielał pracownikowi urlopu bezpłatnego na okres skierowania do pracy za granicą. Z kolei w myśl § 10 ust. 1, czas pracy na budowie (przy wykonywaniu usługi) eksportowej nie mógł przekraczać 8 godzin na dobę i 46 godzin na tydzień. W granicach tych norm wymiar i rozkład czasu pracy ustalała jednostka kierująca, uwzględniając warunki istniejące w kraju realizacji budowy (usługi) eksportowej. Jeżeli czas pracy na budowie (przy wykonywaniu usługi) eksportowej był dłuższy niż 42 godziny na tydzień, pracownikowi przysługiwał czas wolny od pracy w wymiarze stanowiącym różnicę między obowiązującym go tygodniowym wymiarem czasu

pracy a 42-godzinnym tygodniowym wymiarem czasu pracy (ust. 2). Co do zasady jednostka kierująca miała obowiązek udzielenia pracownikowi czasu wolnego od pracy, o którym mowa w ust. 2, w okresie zatrudnienia za granicą. Pracownik zachowywał prawo do wynagrodzenia walutowego za czas niewykonywania pracy z powodu wykorzystywania w okresie zatrudnienia za granicą czasu wolnego od pracy (ust. 3). Jeżeli z przyczyn organizacyjno-produkcyjnych nie było możliwe udzielenie czasu wolnego w okresie zatrudnienia za granicą, urlop bezpłatny w macierzystym zakładzie pracy ulegał przedłużeniu odpowiednio do wymiaru nie udzielonego czasu wolnego od pracy. Następowo to po zakończeniu zatrudnienia za granicą i po powrocie pracownika zatrudnionego za granicą do kraju. W tym wypadku pracownikowi przysługiwał, w zamian za czas wolny od pracy, od jednostki kierującej ekwiwalent pieniężny w walucie, obliczony jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy (ust. 4).

Przytoczone przepisy były wielokrotnie analizowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r. sygn. III UZP 1/13 stwierdzono, że okres urlopu bezpłatnego udzielonego pracownikowi w macierzystym zakładzie pracy w wymiarze równym liczbie nieudzielonych w czasie zatrudnienia za granicą dni wolnych od pracy, przewidziany w § 9 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicę w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (jednolity tekst: Dz.U. z 1986 r. Nr 19, poz. 101 ze zm., od dnia 10 lipca 1990 r. § 10 ust. 4 tego rozporządzenia, jednolity tekst: Dz.U. z 1990 r. Nr 44, poz. 259 ze zm.), nie stanowi okresu składkowego przewidzianego w art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Formułując taką tezę Sąd Najwyższy miał na względzie, że pracownicy polscy zatrudnieni za granicą pozostawali w dwu stosunkach pracy - w terminowym zatrudnieniu przez jednostkę kierującą oraz na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w zakładzie macierzystym. Specjalne warunki zatrudnienia, kształtowane przepisami rozporządzenia, dotyczyły - w zakresie upoważnienia ustawowego - wyłącznie skierowania do pracy za granicą i tylko czasu skierowania. Przedmiot rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r., którym ustalono uprawnienie do urlopu bezpłatnego w zamian za dni wolne, mieszczący się w zakresie delegacji wynikającej z art. 298 k.p., mógł obejmować specjalne ukształtowanie statusu pracowniczego tylko pracowników skierowanych do pracy za granicą i tylko na czas skierowania. Po powrocie z pracy na budowie eksportowej pracownicy związani byli jednym stosunkiem pracy, z macierzystym zakładem pracy, regulowanym przepisami Kodeksu pracy. Jeżeli wykorzystywali wówczas nieudzielone podczas pracy za granicą dni wolne w naturze i byli zwolnieni z obowiązku świadczenia pracy u macierzystego pracodawcy, uzyskiwali urlop bezpłatny w wymiarze odpowiadającym liczbie "odbieranych" dni wolnych na zasadach przewidzianych w art. 174 § 2 k.p., uwzględniających, że urlop bezpłatny nie jest wliczany do stażu mającego wpływ na uprawnienia pracownicze. Sąd Najwyższy podkreślił, iż nie ma przepisu szczególnego, nakazującego lub tylko pozwalającego na odmienne traktowanie urlopu udzielanego na podstawie § 9 ust. 4 rozporządzenia (w drugim tekście jednolitym był to § 10 ust. 4). Co więcej, w przepisach rozporządzenia nie przewidziano, że o okres urlopu bezpłatnego udzielonego przez macierzystego pracodawcę w wymiarze nieudzielonych dni wolnych z tytułu pracy za granicą przedłuża się okres urlopu bezpłatnego wliczanego do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Przeciwnie, okres, od którego zależą uprawnienia pracownicze, to tylko ten okres, o którym mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia, czyli okres urlopu bezpłatnego udzielonego na czas skierowania do pracy za granicą i przypadający bezpośrednio po nim okres niezdolności do pracy. Tylko te okresy objęte były regulacją stanowiącą *lex specialis* wobec art. 174 k.p. Ze względu na obowiązek pracownika zamierzającego kontynuować zatrudnienie, zgłoszenia się do pracy w kraju przed upływem 14 dni od dnia zakończenia pracy za granicą, udzielenie urlopu bezpłatnego w zamian za dni wolne następowało po powrocie do pracy u macierzystego pracodawcy; w przeciwnym razie termin 14-dniowy przeważnie nie byłby dochowany. Pracodawca krajowy udzielał pracownikowi przysługującego mu z mocy prawa urlopu bezpłatnego, przypadającego po poprzednio udzielonym urlopie bezpłatnym. Po zamknięciu się okresu delegowania do pracy za granicą stosunki wynikające z umowy o pracę w kraju trwały w zawieszeniu, lecz na nowych zasadach. Ten nowy urlop bezpłatny nie był traktowany w sposób wyjątkowy, przewidziany w § 3 ust. 3 rozporządzenia (w późniejszej wersji § 4 ust. 3). Przepis ten odsyłał do § 3 ust. 1, w którym była mowa tylko o czasie zatrudnienia za granicą i okresie niezdolności do pracy po przypadającej po nim. Inaczej mówiąc, pracownik delegowany do pracy za granicą korzystał u macierzystego pracodawcy z niejednakowo traktowanych przez prawo urlopów bezpłatnych - uprzywilejowanego z mocy przepisów szczególnych urlopu przypadającego na czas delegowania i przedłużającego ten urlop, lecz już udzielanego na ogólnych

zasadach urlopu po okresie delegowania (§ 3 ust. 3 w związku z § 9 ust. 4 rozporządzenia). Znaczenie z punktu widzenia stażu, od którego zależą uprawnienia pracownicze miał tylko okres skierowania do pracy za granicą pokrywający się z okresem udzielonego w kraju urlopu bezpłatnego na czas tego zatrudnienia.

W ocenie Sądu Najwyższego omawiany okres w zakresie ubezpieczenia społecznego nie był okresem składkowym ani nieskładkowym; dla ubezpieczenia społecznego był to okres obojętny. Między macierzystym pracodawcą a pracownikiem korzystającym z urlopu bezpłatnego trwał stosunek ubezpieczenia społecznego, istniejący od nawiązania stosunku pracy do jego ustania (art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.), jednak w ramach tego stosunku status pracownika korzystającego z urlopu bezpłatnego rozpatrywany jako okres, w którym nie był zobowiązany do wykonywania pracy i nie otrzymywał świadczeń ze stosunku pracy lub z nimi związanych ani też ich surogatów, analizowany w świetle art. 6 ust. 2 lit. a ustawy o emeryturach i rentach, nie był i nie może być obecnie uznany za okres zatrudnienia. Na podstawie szczególnej regulacji przepisu § 15 rozporządzenia (w tekście ustalonym od dnia 10 lipca 1990 r. - § 16 tego rozporządzenia), w czasie urlopu bezpłatnego przypadającego po okresie skierowania do pracy za granicę w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem, pracownik zachowywał dla siebie i członków rodziny prawo do świadczeń społecznej służby zdrowia i do zasiłków rodzinnych oraz przysługujące mu prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Gdyby okres, o którym mowa był okresem ubezpieczenia (składkowym lub nieskładkowym), taka regulacja byłaby zbędna.

Z przytoczoną powyżej uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego zgodne są inne wyroki Sądu Najwyższego, w których zajmowano identyczne stanowisko (vide: wyrok z dnia 18 listopada 2011 r. sygn. I UK 127/11, wyrok z dnia 9 września 2011 r. sygn. III UK 13/11, z dnia 9 października 2013 r. sygn. I UK 108/13). Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela prezentowane w powołanych wyrokach tezy i ich uzasadnienie. Wobec powyższego zgodzić się należy ze stanowiskiem organu rentowego, iż okresy przedłużonego urlopu bezpłatnego – po powrocie z kontraktu eksportowego- z tytułu nieudzielonych w czasie zatrudnienia za granicą dni wolnych od pracy (w związku z różnicą czasu pracy pomiędzy normą tygodniową w kraju i na kontrakcie, czy też pracy w soboty i niedziele) – nie stanowią okresów zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze, a tym samym nie stanowią okresu składkowego podlegającemu uwzględnieniu do wysokości kapitału początkowego.

Identycznie należy się odnieść do okresu niewykorzystanego za granicą urlopu wypoczynkowego za 1983 r., który odwołujący wykorzystał w kraju. Okres ten przypadał po zakończeniu kontraktu eksportowego, a przed podjęciem zatrudnienia u macierzystego pracodawcy, co nastąpiło 20 lutego 1984 r. A zatem skoro zakończenie pracy na kontrakcie nastąpiło z dniem 1 listopada 1983 r., to później odwołujący nie mógł już korzystać z urlopu wypoczynkowego, bo taki można uzyskać tylko w czasie zatrudnienia na kontrakcie zagranicznym. Kwestie te reguluje § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (tekst jednolity: Dz. U. z 1990 r. nr 44, poz. 259), który w ust. 1 stanowił, że pracownikowi skierowanemu do pracy za granicą przysługuje prawo do 1/12 urlopu wypoczynkowego w wymiarze wynikającym z przepisów kodeksu pracy, za każdy kalendarzowy miesiąc pracy za granicą. W razie niewykorzystania tego urlopu w całości lub w części przed zakończeniem pracy za granicą, jednostka kierująca jest obowiązana wypłacić pracownikowi ekwiwalent pieniężny (ust. 6). Urlop bezpłatny w macierzystym zakładzie pracy ulega przedłużeniu o liczbę dni urlopu, za które pracownikowi przysługuje ekwiwalent pieniężny (ust. 7). Z zacytowanych przepisów jednoznacznie wynika, że granicą czasową wykorzystania urlopu w naturze jest zakończenie pracy za granicą. Innymi słowy w czasie urlopu bezpłatnego w macierzystym zakładzie pracy pracownik nie ma już urlopu wypoczynkowego w naturze, jeżeli nie wykorzystał go przed zakończeniem pracy za granicą. Nie otrzymuje wynagrodzenia urlopowego, lecz ekwiwalent pieniężny. Według tych przepisów urlop wypoczynkowy w naturze, z prawem do wynagrodzenia urlopowego, czyli traktowany jako okres składkowy, pracownik mógł wykorzystać tylko w czasie zatrudnienia. Po zakończeniu pracy za granicą i powrocie do kraju pracownik mógł otrzymać jedynie ekwiwalent pieniężny obliczony jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy. Nie był to więc czas urlopu wypoczynkowego, a tylko czas urlopu bezpłatnego, gdyż w takiej sytuacji urlop bezpłatny w

macierzystym zakładzie pracy ulegał przedłużeniu (zob. w tym zakresie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2013 r. I UK 108/13).

Mając podniesione okoliczności na uwadze za zasadne należało uznać stanowisko organu rentowego, iż okres z tytułu niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego oraz dni wolnych od pracy po zakończeniu zatrudnienia na budowie eksportowej tj. od dnia 2 listopada 1983 roku do dnia 19 lutego 1984 roku nie jest okresem składkowym ani nieskładkowym. Nie podlega on zatem uwzględnieniu do wartości kapitału początkowego.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd - na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. i powołanych wyżej przepisów prawa materialnego - oddalił odwołanie jako bezzasadne.